

پنجابی دکن نثری ادب وچ 'فواعظ' نوشتہ

دی اہمیت بیان کرو۔

پہلا ٹک

پنجابی اک قدیم زبان ہے پنجابی شاعری دا اقدھ
پاپا فرید نے بندھیا سی جیکہ پنجابی نثر دا آغاز بہت
ورھیا بعد یو یاسی۔ بابا لوشنہ گنج بخش پوراں نے
پنجابی نثر دے آغاز دا سہرا اپنے سر سجایا آپ
نے جمالت وچ ڈے لوکاں دی اصلاح دی ذمہ
داری اپنے سر لئی تے تباڈا پنجابی نثری مجموعہ 'فواعظ'
لوشنہ پیر دے ناں نال چھپیا۔ آپ دے وعظ
لفیحاں دی گلاں نال ہور پورسن جینیاں تے مکمل کر
کے دنیا تے آفرت دی کامیابی جھولی وچ پالی جاسدے
ل۔ وعظ دا خطاب ہوندا ہے:

” لفیحاں کرن، آکھن، خطاب کرن ”

آپ دے وعظ پڑھ کے ایسے جیداں جیویں لوشنہ
پوراں نے اک وڈے مجمعے لوں اٹھا کرے مکہ دیاں
گلاں پارے خطاب کیتا۔

آپ دے و عظمیٰ اہمیت دے حامل ہیں
 کیوں کہ آپ نے انہاں راہیں اسلام
 دے بنیادی عقائد تے اونہاں تے عمل پیراں
 یوں دیاں گلاں عام لوکاں تک اٹھائیاں -
 آپ نے اک سادہ طرز بیان انہاں تہاں جو
 عام تے ان پڑھ لوکاں توں گلاں سمجھن
 لئی مشکل نہ سیوک تے گل دا اترو دی دوناسو
 چاؤے آپ دے و عظمیٰ دی کل تعداد ”پچھ“
 لے تے انہاں تھے و عظمیٰ دے وچ اونہاں تے
 زندگی گزارن توں لے کر مرن تے اگے سزا جزا
 دے دے تکر ہر چیز توں اک ودھیا انداز وچ
 بیان کیتاں ۔
 آپ دے و عظمیٰ دے کجھ اُچے تے سچے رنگ
 علاظہ کر و ۔

2. توحید دے درس :

بے اللہ و عظمیٰ اللہ دی وحدانیت پارے اے کہ بی
 اللہ دی ذات توں ساریاں و ڈھائیاں تیں تے
 اوس دا حکم ای سب توں ودھ تے اے اونہوں
 ساڈے حکم دی لوڑ تیں کیوں کہ اویدا حکم سب
 توں ڈھٹا اے ۔ اوہ جس حال وچ رکھے ایس
 اوس حال وچ خوش رہنا چاہیدا اے ۔ حال ای
 ایہ دسیا گیا اے کہ خوفن واسطے دنیا دے مال

تال حوت وی کنی سوکھی فلائکہ اطوت چھل
وانگول اویدے ساہ کھ لندال اللہ نے
فریتے کم واسطے رکھے ہیں جیڑے برکم اوس
دے علم حطالقی ان خاہن وقتے کرے ہیں
سے وعظ و نوح لکھے ہیں :

”بایا۔ ہک مچوکا اسرافیل دایناوٹے دے
ڈھاپن والا، جیوتدیاں دے طارن طارن
والا ہے تے دو جا مچوکا ڈھٹھے اُسارن والا
تے موٹے جو اون والا“

3 - اللہ دیاں نعمتاں :

آوینہ پوراں دایلا وعظ مضموناں دے اعتبار
تال اپنے اندر بہت سارے مضمون سمیٹے ہوئے
ہے۔ اسدے وچ اللہ دیاں نعمتاں دا ذکر کیتا گیا
ہے۔ اللہ نے دن چھکا جھڈا ناں جو اوس
دی مخلوق زمین اتے کھلے جاوے تے اپنے لئی

رزق تلاش کر سکے تے نال ای رات وی بنا
 جھڑی ہاں جو سارے دن دا تھا جو یا انسان
 آرام کر سکے۔ زمین و چوں چشمے، دریا
 تے نہراں و گھا جھڑیاں ہاں جو انسان زمین
 تے اپنا رزق اگا سکے تے اوس رزق تے
 اللہ دی سنائی مخلوق دے نال نال حیوانی مخلوق
 وی پل سکے۔ آپ دے وعظ دے الفاظ ہن۔

”بیا کوئی رات ول ویکھو جو کیوں سارے
 جہان لوں کلو پیر کر لیتی ہے تے
 سکھ سواتدی لے۔
 تے دن ولوں ویکھو جو روشنائی کرے
 بیکھ لوں کم دھندے لاوتدا لے۔“

4. قرآنی واقعات دا ذکر :

آپ نے کج تلکھیاں استعمال کرے اللہ دے بند
 بندیاں دے قہ بیان کرے ہن کہ کیوں اللہ اپنے
 بندیاں دی حد کر دالے تے کیوں اپنے نہ
 عشق و الیاں لوں بناہ کر دیندا لے۔ آپ
 مشہور واقعات بیان کرے ہن جو پہلے وعظ
 وچ حضرت موسیٰ تے فرعون دا واقعہ

دل دالے کہ کوہیں اللہ تے خوفت ہوئی لوں
 فرعون دل گھلیا سی لیر اوہ سچے رستے تے نہ
 آیائے غیر اللہ تے اوس لوں اویکے ساھیاں
 سمیت غرق کردی سی۔ چوتھے وعظ و سچ
خوفت ضالح دا ذکر کیتا گیا ہے جیدے لوں
 ایہ سبق ملدا ہے کہ کدی وی اللہ دے پیار
 بندیاں دی مخالفت نہیں کرنی چاہیدی ورنہ
 اللہ تے بے نیازاں اوہ اپنے پیاروں لوں تکلیف
 دین والیاں لوں عبرت دانساں بنا دیندا ہے۔
 آپ دے چوتھے وعظ دی الفاظیں۔

”تاں بابا!“

سائیں تے سائیں والیاں نال ڈنگیائی ہلی
 ناہیں۔ پڑھ کلمہ سچ دا۔

لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ“

5۔ نفس دی پہچان :

روح وعظ و سچ بڑی خوبصورتی نال انسان دے
 دل لوں موضوع بنا کے چنگے کم کرن دی نصیحت

کہتی گئی کہ کیوں ہے اک بُرائے برائیاں دے
 گندوچ لٹھریا دل کالا ہو چاند لے نے اک
 ویلا آوندا لے جیوں ایہہ دل نے رنگ بگ
 چاند لے تے فیہ اللہ دی اچی ذات کیونکر
 ایہے پیل دے مارے گھروچ آکے رہ سکدی
 لے۔ نال ای دل دی پیل فہم کنن دا طریقہ وی
 دسیا گیا لے کہ بی اللہ والیاں دی سنگت اختیار
 کرو نال جو ایہہ تباہی بڑی حد کن گے نے نہیں
 اپنا آپ بچھان لووے گے نے اک دن آئے گا کہ
 اللہ دی ذات نال پاری ہو جاوے گی

قرآن اُکھدا لے :-

”من عرف نفسه فقد عرف ربه“

آپ دے وعظ دی الفاظ میں :-

”بابا! جو کوئی نت فدائی کر داپے تس
 دا ہاؤں کالا کر دیتا لے“

6۔ سچ دا چکارا :

آپ دا تلمخہ و عطا خصوصی طور تے سچ دی اہمیت
بارے لے۔ سچ دا رستہ اختیار کرن والا کدی وی
اپنے سدھے رستے توں پس کھٹکدا۔ اللہ والیاں دی
صحبت انسان توں سچے تے سچے پاسے لا دیندی اے۔
پر ایہ رستہ ایسا سوکھا نہیں ایس رستے دیاں
اوکڑاں بہت سخت ہن پر جیڑا اے اوکڑاں برداشت
کر جاندا اے تے فیر اویدی فنیل اوس دا بچھا کر دی
اے تے اوہ دنیا دے سکھ دے نال نال آفرت دا سکھ
وی پالیندا اے۔
آپ دے تلمخہ و عطا دا آغاز کجھ ایس طرح ہوندا اے :

” **بابا!** تے توں وارٹ سچی، سیدھی، سوتلی
، سوکھی، سائیں والیاں دی فلیں ناں کدی
ناں تھڑیں۔“

تے افسنا کجھ ایسے سوہنے انداز نال کرک ہن :

” **ناں تے بابا!** سچا ہونے سچیاں نال ویل، سچ من،
سچ کہہ، سچ سن، سچ جان۔“

الیں یارے اُن شہروی ولافظہ کرو

کیہ لیسیں سچیا کورٹھقوں

کیہ لیسیں سچیا کورٹھقوں

کچھ چائن ہووے نہ دھورٹھقوں

کیہ لیسیں سچیا کورٹھقوں

7 - اسلامی احکامات دی قلمبندی :

ہنہوں نے جھپوں و عظ درج بڑی خولہ پورنی نال
صدق دل نال ایمان نے احکام اسلام دی پابندی
یارے دسپا گیا لے ایمان بیانانے سچے دل نال ایمان
لیاؤ نادو و کھریاں گراں ہن - سچے قلب لوں لہیر
ایمان لیاون دی کوئی اہمیت ہن ، پر اوہ ذات
کریم لے جس لوں چاہے بخش سکری لے آخری
و عظ درج اسلام احکامات لوں قلمبند کینا گیا لے
کہ ملی انسان دی زندگی دا مقصد صرف اللہ دی و طاعت
دے متن لوں شروع ہوئے اوہدے احکامات دے عمل آئے
ضم ہو جانا چاہیدا لے پر اوہ س بندے دی عدد کرنی
چاہیدی لے جیہڑا عدد راستحق لے چاہے ٹھکھا

پوول، عزیز پوول، ننگا پوول، سب دی
ورد کرنا ساڈی زعمداری پوولی چاہدی اے۔
آپ دے و عطا دے آخری الفاظ ہیں:

” وڈیاں دی وڈیالی ہمالی - فیں فیں
پین کرتی - سائیں سائیں اکھنا -

واہ مرشد جیو - فقیر حلقین است -
ذکر حاکم طیب - عباداتِ حاصلواتِ خمس
علمِ ماقرآنِ مجید -
کسبِ ماقناعت -

۸۔ مگردی گل -

ڈاکٹر عصمت اللہ زاید آکھوے ہیں -

” بابا لونتہ دیاں ایہہ و عطاں اصل وچ اسلام
دی تبلیغ دی لقیاب دا درجہ رکھدیاں ہیں -
جینہاں وچ اللہ دے لائٹریک پوون،
حفرت محمد دے رسول پوون، عوت دے
لجیدی زندگی دے ایس دنیا دے کئے انساناں

دے بچاں آئے نیٹے پیوں ورگے اسدا آکے وڑھے
اصولان دا ذکر بڑے سادہ ، سوکھے نے فن
کھجیویں ڈھنگ وچ ولدا لے ایناں دا بیان
ڈھنگ **قرآن پاک** دے بیان ڈھنگ نال میل
کھاندا لے۔ جتھے تھاں **رب** ولوں انسان
لوں دیتاں نعمتاں دا ذکر ملدا لے ، اوتھے عنکراں
لئی عذاب دا جھلکارا وی لکھدا لے۔

اینہاں وعظماں لوں پڑھن والا آپے ای
اسدا دی راہ ول ٹرھ پیندا لے۔